

BA-B.Ed

Question Papers

Semester-5th

December, 2021

TCS

Total Pages : 2

Roll No.

11532/N

N-3/2111

TEACHING OF PUNJABI

Paper-II

Semester-V

Common with B.Sc., B.Ed. & B.A. B.Ed.

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ।

10

11532/N/123/W/1,110

[P. T. O.]

2. ਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਸੰਬੰਧੀ ਨੌਮ ਚੌਮਕਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

10

ਭਾਗ—B

3. ਅਸੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਹੱਲ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਿਓ।

10

4. ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।

10

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : $5 \times 3 = 15$

- (i) ਭਾਸ਼ਾ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ।
(ii) ਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।
(iii) ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
(iv) ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
(v) ਲਿਖਤੀ ਕੰਮ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਟਿੱਪਣੀ ਦਿਓ।

R

Roll No.

Total Pages : 2

11531/N

N-3/2111

TEACHING OF ENGLISH-I

Semester-V

(Common with B.Sc., B.Ed. & B.A., B.Ed.)

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Define the Language. Discuss the present role of English Language in India. 10

11531/N/122/W/1,110

[P. T. O.]

2. What is the difference between Home language and School language? How is Mother tongue helpful in teaching of English? 10

SECTION—B

3. Discuss the English sounds with suitable examples. 10
4. Discuss in detail the mechanics of Reading. 10

SECTION—C

5. Answer in brief the following questions : $5 \times 3 = 15$
- (i) Language is made up of habits.
- (ii) Objectives of teaching English.
- (iii) Advantages of teaching English by direct method.
- (iv) Story telling skill.
- (v) Intensive extensive reading.

TCS

Roll No.

Total Pages : 4

11536/N

N-3/2111

TEACHING OF SCIENCE

Paper—VI

Semester—V

Common with B.Sc., B.Ed. & B.A., B.Ed.

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. What is the nature of Science ? Discuss the importance and value of Science. 10

2. What is Pedagogical analysis ? Discuss the guidelines for conducting Pedagogical analysis. 10

SECTION—B

3. Discuss the importance and qualities of Science Text book. 10
4. What are Teaching aids ? Explain their classification. 10

SECTION—C

5. Write short notes on the following : 5×3=15
- (i) Relationship of Science and Society.
 - (ii) Bloom's taxonomy of Educational objectives.
 - (iii) Developing Learner centered curriculum in Science.
 - (iv) Critical analysis of Science Text book of State board.
 - (v) Edger Dale's cone of Learning experiences.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ? ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
2. ਤਾਲੀਮੀ (Pedagogical) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀ ਹੈ? ਅਜੇਹਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

3. ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
4. ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਉਪਕਰਨ ਕੀ ਹਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰੋ। 10

Roll No.

PC 11551-N

N-3/2111

TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION—XXI

(Common with B.Sc. B.Ed. and B.A. B.Ed.)

Semester—V

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note:- Candidates are required to attempt *one* question each from Sections A and B and the Section C is compulsory. Attempt all the *five* short answer questions of Section C.

SECTION—A

Highlight the importance and scope of Physical Education in detail.

2+8

Discuss the principles of Physical Education Curriculum and approaches used in Physical Education Curriculum in detail. 6+4

SECTION—B

What do you mean by professional growth of Physical Education teacher ? Discuss what qualities a Physical Education teacher must possess.

3+7

What do you mean by Audio Visual Aids ? Discuss the importance of Audio Video Aids in teaching Physical Education.

2+8

SECTION—C

Write short answer on the following :

- (a) What do you mean by relationship of Physical Education with other subject ?
- (b) What are the types of Physical Education text books ?
- (c) What do you mean by Physical Education room and equipment ?
- (d) Objectives of Physical Education.
- (e) Qualities of a Physical Education text book. $5 \times 3 = 15$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਟ: ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। $2+8$

ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $6+4$

ਭਾਗ—ਅ

ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਕਿ

ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ? $3+7$

ਆਡਿਓ-ਵਿਡੀਓ ਯੰਤਰਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੰਤਰਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $2+8$

ਭਾਗ—ੲ

ਨਿਮਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

- (ੳ) ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਦੂਜੇ ਮਜ਼ਮੂਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਕੀ ਹੈ ?
- (ਅ) ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ ?
- (ੲ) ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮਰਾ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (ਸ) ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ ?
- (ਹ) ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਕੀ ਗੁਣ ਹਨ ? 5×3=15

Roll No.

11539/N

N-3/2111

TEACHING OF MATHEMATICS

Paper-IX

Semester-V

Common with B.Sc., B.Ed. & B.A. B.Ed.

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. What is the nature of Mathematics ? Discuss the importance and value of Mathematics. 10

11539/N/129/W/510

[P. T. O.]

Give a detailed account of historical development of Notations and Hypothesis in Mathematics. 10

SECTION—B

What are the aims and objectives of teaching Mathematics in Elementary and Secondary schools? 10

What is Pedagogical analysis? Explain its procedure. 10

SECTION—C

Write short notes on the following : $5 \times 3 = 15$

- (i) Axioms.
- (ii) Contribution of Ramanujan in Mathematics.
- (iii) Writing instructional objectives in Behavioral terms.
- (iv) Need of Pedagogical analysis.
- (v) Pedagogical analysis of any one topic in brief.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਗਣਿਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
2. ਗਣਿਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਅੰਕ-ਲਿਪੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਕਲਪਨਾਵਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

3. ਮੁੱਢਲੇ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗਣਿਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ? 10
4. ਇਲਮੀ (Pedagogical) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : $5 \times 3 = 15$

- (i) ਫਾਰਮੂਲੇ।
- (ii) ਰਾਮਾਨੁਜਨ ਦੀ ਗਣਿਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਦੇਣ।
- (iii) ਵਰਤਾਰਾ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਹਿਦਾਇਤੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਲਿਖਣਾ।
- (iv) ਇਲਮੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਲੋੜ।
- (v) ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਲਮੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ।

TCS

Total Pages : 4

Roll No.

11550/N

N-3/2111

TEACHING OF MUSIC

Paper-XX

Semester-V

Common with B.Sc., B.Ed. & B.A. B.Ed.

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Explain aims and objectives of Music as a subject in School curriculum. 10

11550/N/138/W/210

[P. T. O.]

Describe main features of Musical and Non-musical sounds. 10

SECTION—B

Explain role and significance of Folk music in Education. 10

Describe qualities and effective Music education as Music teacher. 10

SECTION—C

Write short notes on the following : 5×3=15

- (i) Importance of Music to reshape the behaviour.
- (ii) Significance of Music for aesthetic sense.
- (iii) Main features of a Composer.
- (iv) Define any three features of Indian Music.
- (v) Importance of appreciation for Music students.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਸਕੂਲ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
2. ਸੰਗੀਤਮਈ ਅਤੇ ਅਣ-ਸੰਗੀਤ ਮਈ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

3. ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
4. ਸੰਗੀਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : $5 \times 3 = 15$

- (i) ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
- (ii) ਸੁਹਜ ਗਿਆਨ ਬੁੱਧੀ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
- (iii) ਇਕ ਰਚਨਾਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
- (iv) ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।
- (v) ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

I.C.S.

Roll No.

Total Pages : 4

11540/N

N-3/2111

TEACHING OF COMPUTER SCIENCE

Paper-X

Semester-V

Common with B.Sc., B.Ed. & B.A. B.Ed.

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Discuss the concept, objectives and importance of Computer Science. 2,4,4

11540/N/130/W/510

[P. T. O.]

Explain integration of Computer Education with other subjects. 10

SECTION—B

Discuss the meaning, types and importance of Computer Science Text book. 2,4,4

Elaborate the qualities of Computer Science teacher. 10

SECTION—C

Write short notes on the following : 5×3=15

- (i) Concept of Curriculum.
- (ii) Principles of Curriculum.
- (iii) Design of Curriculum.
- (iv) Role of Computer Teacher in Teaching-Learning.
- (v) Qualities of good Text book of Computer Science.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ: ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
2. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਬਾਕੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਏਕੀਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

3. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਰਥ, ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
4. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਉੱਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। 10

ਭਾਗ—C

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : $5 \times 3 = 15$

- (i) ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦਾ ਸੰਕਲਪ।
- (ii) ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ।
- (iii) ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦਾ ਡੀਜ਼ਾਈਨ।
- (iv) ਟੀਚਿੰਗ-ਲਰਨਿੰਗ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
- (v) ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਗੁਣ।

Roll No.

Total Pages : 4

11546/N

N-3/2111

TEACHING OF HISTORY

Paper-XVI

Semester-V

(Common with B.Sc., B.Ed. & B.A., B.Ed.)

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Define the History. Discuss the nature and scope as a School subject in detail. 10

11546/N/135/W/510

[P. T. O.]

Discuss the Narration as a technique for technique for teaching History with special reference to its uses and applications. 10

SECTION—B

What do you mean by Instructional Objectives? How will you classify Instructional Objectives of teaching History in Operational terms? 10

What do you understand by Lesson Planning? Write down the major steps of Lesson Planning. 10

SECTION—C

Write short notes on the following : $5 \times 3 = 15$

- (i) Importance of History as a School subject.
- (ii) Role of History teacher as developer of International Understanding.
- (iii) Importance of Illustration as technique for teaching History.
- (iv) Importance of a good History Text Book.
- (v) Write down the need for Lesson Planning.

PUNJABI VERSION

ਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਸਕੂਲ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਉਪਯੋਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ (Instructional) ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? 10

ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ (Operational terms) ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ? 10

ਭਾਗ—C

5 ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : $5 \times 3 = 15$

ਸਕੂਲ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ।

) ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦੇ ਵਰਧਕ (Developer) ਵਜੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।

i) ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਵਜੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ (Illustration) ਦਾ ਮਹੱਤਵ।

r) ਚੰਗੀ ਇਤਿਹਾਸ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮਹੱਤਵ।

) ਲੈਸਨ ਪਲਾਨਿੰਗ (ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ) ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

PC-11542/N

N-3/2111

TEACHING OF SOCIAL STUDIES

Paper-XII

(Semester-V)

(Common with B.Sc. B.Ed. & B.A. B.Ed.)

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. Discuss objectives of teaching Social Studies at school level. 10
- II. Explain correlational and regressive curricular approaches to teaching of Social Studies. 5+5=10

SECTION—B

- III. Discuss need, importance and qualities of Social Studies Text-book. 3+3+4=10
- IV. Describe meaning and importance of Audio-visual aids in teaching of Social Studies. 3+7=10

SECTION—C
(Compulsory Question)

V. Write notes on the following :

1. Nature of Social Studies.
2. Significance of Social Studies as a *core subject*.
3. Need of instructional planning.
4. Importance of Social Studies room.
5. Qualities of a Social Studies teacher. 5/3-15

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
- II. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਸਹਿ-ਸਬੰਧਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਗਾਮੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 5+5=10

ਭਾਗ—B

- III. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਲੋੜ, ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 3+3+4=10
- IV. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 3+7=10

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
1. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਰੂਪ।

2. ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
 3. ਸਿੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ।
 4. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮਰੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
 5. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਗੁਣ। $5 \times 3 = 15$
-

R

Roll No.

Total Pages : 4

11545/N

N-3/2111

TEACHING OF POLITICAL SCIENCE

Paper-XV

Semester-V

(Common with B.Sc., B.Ed. & B.A., B.Ed.)

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

What do you mean by Political Science? Discuss its nature and scope. 10

1545/N/134/W/310

[P. T. O.]

Define the Curriculum. Write down the main Principles of Curriculum. 10

SECTION—B

What is the importance of Political Science Text book? Write down the major qualities of a good Political Science Text book. 10

Discuss the role of a Political Science Teacher in Indian context. 10

SECTION—C

Write short notes on the following : 5×3=15

- (i) Importance of Political Science as a School subject.
- (ii) Characteristics of a good method of Teaching.
- (iii) Write down the major qualities of a good Political Science Teacher.
- (iv) Types of History Text book.
- (v) Major types of Audio-visual Aids.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
2. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

1. ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ? ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10
2. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਦਭਰ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : $5 \times 3 = 15$

- (i) ਸਕੂਲ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ।
- (ii) ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਚੰਗੇ ਢੰਗਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ।
- (iii) ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਚੰਗੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- (iv) ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।
- (v) ਆਡੀਓ-ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ।

roll No.

11543/N**N-3/2111****TEACHING OF ECONOMICS**

Paper-XIII

Semester-V

Common with B.Sc., B.Ed. & B.A. B.Ed.

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

Explain the objectives and importance of Economics. 10

Describe the main features of Trend analysis in economic growth. 10

SECTION—B

Describe the types and importance of Economic text books. 10

Explain the main qualities and role of Teacher in Teaching Profession. 10

SECTION—C

Write short notes on the following : 5×3=15

- i) Define relationship of Economics with History.
- ii) Define Co-relational approach to curriculum design.
- iii) Define critical approach in Economics.
- iv) Importance of Economics club.
- v) Role of Field trips in Economics.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

2. ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਵਿਚ ਝੁਕਾਅ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

3. ਆਰਥਿਕ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10

4. ਅਧਿਆਪਨ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : $5 \times 3 = 15$

- (i) ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (ii) ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਡੀਜ਼ਾਈਨ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਸਪਰ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (iii) ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (iv) ਆਰਥਿਕ ਕਲੱਬ ਦਾ ਮਹੱਤਵ।
- (v) ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਫੀਲਡ ਟਰਿੱਪਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।

R

Roll No.

Total Pages : 4

11544/N

N-3/2111

TEACHING OF GEOGRAPHY

Paper-XIV

Semester-V

Common with B.Sc., B.Ed. & B.A., B.Ed.

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

Define the Geography. Discuss its nature and scope in detail. 10

What do you mean by Curriculum? Discuss the Integrated discipline Approach of Curriculum with special references to its merits and demerits. 10

11544/N/133/W/310

[P. T. O.]

SECTION—B

What do you mean by Geography Text book? Write down its importance in detail. 10

Discuss the role of Geography Teacher with special references to India. 10

SECTION—C

Write short notes on the following : $5 \times 3 = 15$

- (i) Write down major objective of teaching Geography at School stage.
- (ii) Write down the merits and demerits of Topical Approach to Curriculum design.
- (iii) Write down Major qualities of a Good Geography Teacher.
- (iv) Write down the major qualities of a Good Geography Teacher.
- (v) What is the importance of Geography Lab in the School?

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਭੂਗੋਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
2. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਵਿਸ਼ਾ-ਖੇਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ, ਇਸ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

3. ਭੂਗੋਲ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੋ। 10
4. ਭੂਗੋਲ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

- ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : $5 \times 3 = 15$
- (i) ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭੂਗੋਲ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਲਿਖੋ।
- (ii) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਿਖੋ।
- (iii) ਭੂਗੋਲ ਦੀ ਇਕ ਚੰਗੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੁਣ ਲਿਖੋ।
- (iv) ਇਕ ਚੰਗੇ ਭੂਗੋਲ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਮੁੱਖ-ਗੁਣ ਲਿਖੋ।
- (v) ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਭੂਗੋਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ?

C-2111

ENGLISH (Communication Skills)
Semester—V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

UNIT—I

Discuss the relationship of Chris and Anne.

OR

Discuss Joe Keller both as a villain and as a tragic Hero. 12
Write an essay on any one of the following topics in about
300-350 words :

- (a) Importance of Sports
- (b) Population explosion
- (c) Social media-Boon or Bane
- (d) Our growing dependence on Machines.

11

UNIT—II

Make a Precis of the given passage :

Certain people consciously or unconsciously cherish the desire
that some part of their work and of their accomplishment will
outlive their own individual life. The influence which they have

exercised on the world in which they lived, the concern which they have built up, the books which they have written, the work they have laid as a part of some scientific edifice, whose completion they themselves will not live to see all such things inspire the people that some aspect of themselves will outlast their own personal existence, the artist bequeaths his pictures, the scholar his contribution of knowledge while poets and composers are primarily concerned that posterity shall take pleasure in their creations. Statesmen envisage that particular agreement in whose development they themselves had played a crucial part will preserve their names for future generations. People are not unconcerned for their posthumous reputation. Many an old person is distinctly preoccupied with this question and keeps a zealous watch to ensure that his achievements are properly quoted and recorded. 11

Write a letter to your friend describing your new College and your hostel in about 200 words.

OR

Write a letter to the Customer Service Manager of NextGen Electronics Pvt. Ltd. complaining about a defect in the music system purchased from the store. 11

UNIT—III

Write short answers (Do any *ten*) :

- (i) What is the significance of the title All My Sons ?
- (ii) Why did Joe decide to commit suicide in the Play ?

- (iii) Comment on the ending of the play.
- (iv) Discuss Frank's role in the play.
- (v) What is the significance of falling of Larry's tree ?
- (vi) Comment on the character of George Deever.
- (vii) Discuss Ann's reaction to George's visit in Act II.
- (viii) Comment on the role of money in the Play.
- (ix) Why does Sue Bayliss hate the Kellers ?
- (x) Discuss the character of Steve Deever.
- (xi) According to Kate why isn't Ann married ?
- (xii) What compromise did Jim Bayliss make in his life ?

10×3=30

PC 12830-NH

C-2111

HISTORY OF THE WORLD (1500-1950)

Semester—V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

Note :— The candidates are required to attempt *two* questions each from Sections A and B. Section C will be compulsory. Section C has *two* parts. First part has *eight* short answer type questions and second part has question on map.

SECTION—A

Describe how there was a rise of Modern Age with special reference to Renaissance.

Write a detailed note on the French Revolution of 1789.

What were reasons and how there was unification of Italy ?

What was the importance of Congress of Vienna ? $2 \times 12 = 24$

SECTION—B

What were the causes and the impact of the First World War ?

What were the causes of the Second World War ?

How there was modernisation of Turkey under Kamal Pasha ?

What was the Chinese Revolution of 1949 ? $2 \times 12 = 24$

SECTION—C

It has *two* parts. Both are compulsory to attempt.

I. Write brief notes on the following :

- (i) Renaissance
- (ii) Reformation
- (iii) Napoleon
- (iv) Unification of Italy
- (v) Two causes of World War—I.
- (vi) Kamal Pasha
- (vii) Nazism
- (viii) Fascism.

$8 \times 2 = 16$

II. Mark the places on the map of Europe and give explanatory note :

- (i) Vienna Congress

OR

- (ii) Unification of Italy.

$7 + 4 = 11$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

੮— ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

ਪੁਨਰ-ਜਾਗਰਿਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੇ ਉਥਾਨ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

1789 ਦੀ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਉੱਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਇਟਲੀ ਦਾ ਏਕੀਕਰਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ? ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ ?

ਵੀਅਨਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਸੀ ?

2×12=24

ਭਾਗ—ਅ

ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ?

ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ ?

ਕਮਲ ਪਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਤੁਰਕੀ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ?

1949 ਦੀ ਚੀਨੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਕੀ ਸੀ ?

2×12=24

ਭਾਗ—ੲ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ :

I. ਨਿਮਨ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(i) ਪੁਨਰ-ਜਾਗਰਿਤੀ

(ii) ਇਸਾਈ ਚਰਚ ਦਾ ਸੁਧਾਰ

(iii) ਨਪੋਲੀਅਨ

- (iv) ਇਟਲੀ ਦਾ ਏਕੀਕਰਨ
- (v) ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ
- (vi) ਕਮਾਲ ਪਾਸ਼ਾ
- (vii) ਨਾਜ਼ੀਵਾਦ
- (viii) ਫ਼ਾਸ਼ੀਵਾਦ।

$$8 \times 2 = 16$$

I. ਯੂਰਪ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਓ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

- (i) ਵੀਆਨਾ ਕਾਂਗਰਸ

ਜਾਂ

- (ii) ਇਟਲੀ ਦਾ ਏਕੀਕਰਨ।

$$7 + 4 = 11$$

Total Pages : 4

Roll No.

12836/NH

C/2111

ALGEBRA-I

Semester-V

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 40

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Sections A and B carrying 6 marks each and the entire Section C consisting of 8 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION—A

1. (a) Show that Special linear group of degree 'n' denoted by $S(L, R)$ is non-abelian.

[P. T. O.

(b) Let G be a finite group and let $a \in G$ be an element of order n . Then show that $a^m = e$ if and if n is a divisor of m . 6

2. (a) If H is a subgroup of G of index 2 in G , then prove that H is normal subgroup of G .

(b) State and prove Cayley's theorem. 6

3. If H and K are finite subgroups of a group G , then prove that : 6

$$o(HK) = \frac{o(H)o(K)}{o(H \cap K)}$$

4. Show that every group of Prime order is cyclic. 6

SECTION—B

5. A Gaussian integer is a complex number $a + ib$ where a and b are integers. Show that the set $J[i]$ of all Gaussaian integers is a ring with usual addition and multiplication of complex numbers. 6

6. If I and J be any two ideals of a ring R , then prove that IJ is an ideal of R . Moreover $IJ \subseteq I \cap J$. 6
7. (a) Prove that a division ring is a simple ring.
(b) Find the field of quotients of the integral domain $\mathbb{Z}[\sqrt{2}]$. 6
8. State and prove Fundamental theorem of Ring Homomorphism. 6

SECTION—C

9. Answer the following in brief : $8 \times 2 = 16$
- (i) In a semi group show that Cancellation law may not hold.
- (ii) Define order of an element.
- (iii) Prove that the centre $Z(G)$ of a group G is a subgroup of G .

[P. T. O.]

- (iv) Prove that every group of Composite order possesses proper subgroups.
- (v) Let R and S be two rings. A homomorphism $f: R \rightarrow S$ is injective, if and only if $\text{Ker } f = \{0\}$.
- (vi) Show that the set $12\mathbb{Z}$ is an ideal of the ring $3\mathbb{Z}$.
- (vii) Describe the quotient ring $3\mathbb{Z}/12\mathbb{Z}$.
- (viii) State third Isomorphism theorem on rings.

C-2111

ECONOMICS OF DEVELOPMENT

Semester- V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

Note:- Attempt any *two* questions each from Sections A and B and the entire Section C.

SECTION—A

- What are the main features of an underdeveloped economy ? 12
- Explain Lewis's model. 12
- Explain the Nurkse's thesis of Disguised unemployment. 12
- Critically evaluate Kaldor's model. 12

SECTION—B

- Explain strategies of economic development. 12
- Explain Rostow's stages of growth. 12
- What is the need of planning ? Explain its objectives and strategies. 12
- Explain export promotion and import substitution strategy. 12

SECTION—C

Attempt *all* questions.

Write short notes on the following :—

- (a) Growth Vs. Development
- (b) Capital formation
- (c) Innovation
- (d) Natural rate of growth
- (e) Big Push
- (f) Choice of techniques
- (g) Input output analysis
- (h) Critical minimum effort
- (i) Poverty.

9×3=27

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਭਾਗ ਏ ਸਾਰਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਓ

- ਇੱਕ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? 12
- ਲੇਵਿਸ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12
- ਨਰਕਸੇ ਦੇ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12
- ਕਾਲਡਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—ਅ

- ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12
- ਰੋਸਟੋ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12
- ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12
- ਨਿਰਯਾਤ ਵਧਾਉ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਬਦਲਵੀਂ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—ੲ

ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (ੳ) ਵਾਧਾ ਬਨਾਮ ਵਿਕਾਸ
- (ਅ) ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ
- (ੲ) ਨਵੀਨਤਾ (Innovation)
- (ਸ) ਵਾਧੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਦਰ
- (ਹ) ਬਿਗ ਪੁਸ਼
- (ਕ) ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ
- (ਖ) ਆਦਾਨ ਉਤਪਾਦ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
- (ਗ) ਨਾਜ਼ੁਕ ਨਿਊਨਤਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ (Critical minimum effort)
- (ਘ) ਗਰੀਬੀ।

9×3=27

Total No. of Pages : 3

PC 12832-NH

C-2110

COMPARATIVE POLITICAL SYSTEM (UK and USA)
Semester—V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note:— The candidates are required to attempt *two* questions each from Units A and B. Unit C will be compulsory.

UNIT—A

Define comparative politics. Discuss its nature and utility.

What do you mean by comparative method ? Describe its characteristics.

'English constitution is convention ridden.' Discuss.

Discuss the power and position of Cabinet in United Kingdom.

2×10.5=21

UNIT—B

Describe the basic rights of American Citizens.

'The American Senate is the strongest second chamber in the world.' Comment.

What are the salient features of American Federal System ? Explain.

2×10.5=21

Write a note on rule of law in England.

UNIT—C

Write two definitions of comparative politics.

What do you mean by comparative method ?

[P.T.O.]

Write the main features of British Political Traditions.

How the Parliamentary System came into existence in England ?

What is the difference between King and Crown ?

What do you mean by individual responsibility of the Ministers ?

Who is the chairman of House of Commons ?

What do you understand by Senatorial Courtesy ?

What is the role of pressure groups in America ?

10. Write the composition of American Supreme Court.

11. How can the judges of the Supreme Court of America be removed from the office ?

12. What is Equity ?

13. What do you mean by Rule of Law ?

14. What is Judicial Review ?

14×2=28

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਭਾਗ ਏ ਸਾਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਭਾਗ—ਓ

1. ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਉਪਯੋਗਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

2. ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

3. 'ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ' ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

4. ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿੱਚ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

$2 \times 10.5 = 21$

ਭਾਗ—ਅ

1. ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

2. 'ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਨੇਟ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਦੂਜਾ ਸਦਨ ਹੈ।' ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।

3. ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਘਵਾਦ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

4. ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

$2 \times 10.5 = 21$

ਭਾਗ—ਬ

1. ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

2. ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

3. ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

4. ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ?

5. ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਤਾਜ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ?

6. ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

7. ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

8. ਸੈਨੀਟੋਰੀਅਲ ਸ਼ਿਸਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

9. ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਦਬਾਓ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ?

10. ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਣਤਰ ਕੀ ਹੈ ?

11. ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

12. ਨਿਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕੀ ਹੈ ?

13. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

14. ਨਿਆਂਇਕ ਪੁਨਰ-ਨਿਰੀਖਣ ਕੀ ਹੈ ?

$14 \times 2 = 28$

C-2111

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ (ਚੋਣਵਾਂ)

Semester-V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

ਭਾਗ—ੳ

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਸਾਰ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਬੇਤਾ ਬੰਧਿ ਨ ਸਕਿਓ

(ਅ) ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੰਤਾ ।

11

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

(ੳ) ਫਰੀਦਾ ਵੇਖੁ ਕਪਾਹੈ ਜਿ ਥੀਆ, ਜਿ ਸਿਰਿ ਥੀਆ ਤਿਲਾਹ

ਕਮਾਦੈ ਅਰੁ ਕਾਗਦੈ ਕੁੰਨੇ ਕੇ ਵਿਲਿਆਹ

ਮੰਦੇ ਅਮਲ ਕਰੇਂਦਿਆਂ ਏਹੁ ਸਜਾਇ ਤਿਨਾਹ ।

(ਅ) ਦੂਧੁ ਕਟੋਰੇ ਗਤਵੈ ਪਾਨੀ ॥

ਕਪਲ ਗਾਇ ਨਾਮੈ ਦੁਹਿ ਆਨੀ ॥

ਦੂਧੁ ਪੀਉ ਗੋਬਿੰਦੇ ਰਾਏ ॥

ਦੂਧੁ ਪੀਉ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਪਤੀਆਇ ॥

ਨਾਹੀ ਤ ਘਰ ਕੇ ਬਾਪੁ ਰਿਸਾਇ ॥

11

ਭਾਗ—ਅ

ਨਾਟਕ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਤੱਤ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ? ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਰੰਗਮੰਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾਟਕ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ? ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਓ। 11

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਝਨਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ' ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖੋ। 12

ਭਾਗ—ੲ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

- (1) ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕੌਣ ਹੈ ?
- (2) ਵਾਰ ਰਾਇ ਕਮਾਲਦੀਂ ਮੌਜਦੀਂ ਨੀ ਵਿੱਚ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ?
- (3) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ ?
- (4) ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ?
- (5) ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ?
- (6) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਛਿਅ ਘਰ' ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੈ ?
- (7) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਕਿਹੜੇ ਹਨ ?
- (8) ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਪਲਟਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
- (9) ਪੰਜਾਬੀ ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ?
- (10) ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ?
- (11) ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਸ਼ਲੋਕ ਲਿਖੋ।
- (12) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।
- (13) ਨਾਟਕ ਲਈ ਰੰਗਮੰਚ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ?
- (14) 'ਝਨਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ' ਨਾਟਕ ਦਾ ਭੰਤੀ ਮੁੱਲ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਗੰਗਾ ਕਿਉਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ?
- (15) 'ਝਨਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ' ਨਾਟਕ ਦਾ ਅੰਤ ਕਿਸ ਗੀਤ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ? $15 \times 2 = 30$

Total No. of Pages : 2

PC 12825-NH

C-2111

ENGLISH (Elective) LITERATURE

POETRY AND THE HISTORY OF ENGLISH LITERATURE

Semester-V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

UNIT—I

Explain in about 150 words any *four* of the following terms :

- (a) Heroic Couplet
- (b) Dramatic monologue
- (c) Symbol
- (d) Hymn
- (e) Metre
- (f) Conceit.

4×3=12

Discuss important novelists of the Victorian age.

OR

Discuss the chief characteristics of the Romantic period. 11

UNIT—II

Discuss in detail how Don Alphonso discovers the treachery of Donna Julia.

OR

Give a character sketch of Donna Inez. 11

Discuss the theme of the poem On the receipt of my mother's picture from Norfolk.

OR

What does the blind boy want to know in the poem a Blind Child ?

11

UNIT—III

Give short answers (in about 30 words) :

- (1) What made the old man shake his head and sigh ?
(After Blenheim)
- (2) How does the poet compare The Village Preacher with the tall cliff ?
(The Village Preacher)
- (3) Why does the poet glorify art in the poem On the receipt of my mother's picture ?
- (4) Why is Margaret lamenting in the poem The Affliction of Margaret ?
- (5) According to the speaker, which are the things that we should ring out and why ?
(Ring Out, Wild Bells)
- (6) Who are referred to as 'winged choristers' in the poem, 'The Bird Sanctuary' and why ?
- (7) Why are there frequent quarrels between Don Juan's parents ?
 $7 \times 2 = 14$

Answer the following in about 30 words :

- (1) Haiku
- (2) Lyric
- (3) Alliteration $4 \times 2 = 8$
- (4) Rhyme.

Write notes (in about 100 words) on any four of the following :

- (1) On Reading Old Books
- (2) Rime of the Ancient Mariner
- (3) Ulysses
- (4) Tess
- (5) Lord Jim $4 \times 2 = 8$
- (6) David Copperfield.

PC-21052/NH

C-2111

OBJECT ORIENTED PROGRAMMING USING C++

Paper-BAP-301

(Semester-V)

(Syllabus : December, 2019)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note : Attempt *two* questions each from Section A & B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION—A

- I. Difference between Functional programming approach and Object Oriented Programming Paradigm.
- II. Define Operators. What are the various operators used in C++?
- III. Define Looping statements. What are the various looping statements used in C++?
- IV. Define Functions. What are various methods of parameter passing to a function?

SECTION—B

- V. What is polymorphism? List the pros and cons of using polymorphism in object oriented programming.
- VI. Define Friend function. How it is used in C++?
- VII. Define Operator Overloading. What are the types of operator overloading?
- VIII. Define Polymorphism. What are the methods used to implement polymorphism?

SECTION—C

(Compulsory Question)

- IX. Write brief answer of the following :
 1. Define Keywords and Identifiers.
 2. Define Friend function.
 3. Define Constructor.
 4. Define Virtual destructor.
 5. Define Structure.
 6. Define Inheritance.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 6 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2-2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮਿੰਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮਿੰਗ ਨਮੂਨਾ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ।
- II. ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। C++ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰੇਟਰ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?
- III. ਲੂਪਿੰਗ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। C++ ਵਿਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੂਪਿੰਗ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?
- IV. ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਇਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

ਭਾਗ—B

- V. ਬਹੁਰੂਪਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਵਸਤੂ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮਿੰਗ ਵਿਚ ਬਹੁਰੂਪਤਾ ਵਰਤਣ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।
- VI. ਫਰੈਂਡ ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। C++ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
- VII. ਅਪਰੇਟਰ ਵਾਧੂ ਲੋਡਿੰਗ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਅਪਰੇਟਰ ਵਾਧੂ ਲੋਡਿੰਗ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ?

VIII. ਬਹੁਰੂਪਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਬਹੁਰੂਪਤਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਕੀਅ-ਵਰਡਜ਼ ਅਤੇ ਆਈਡੈਨਟੀਫਾਇਰਜ਼ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
 2. ਫਰੈਂਡ ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
 3. ਕਨਸਟਰਕਟਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
 4. ਵਰਚੁਅਲ ਡੈਸਟਰਕਟਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
 5. ਬਣਤਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
 6. ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
-

Roll No.

PC 12835-NH

C-2111

WORLD REGIONAL GEOGRAPHY-I
Semester- V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note :- The candidates are required to attempt *two* questions each from Sections A and B, carrying 7.5 marks each and the entire Section C consisting of *five* short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

Describe the physiographic features of North America in detail.

7.5

Write an essay on the main characteristics of agriculture of South America.

7.5

Describe in detail about the iron and steel industry of Europe.

7.5

Define density of population. What are the main causes of increasing population of any country/continent ?

7.5

SECTION—B

Write a note on Automobile industry of Europe.

7.5

What are the main types of iron ore ? Write an account on the production and distribution of iron ore in North America.

3+4.5=7.5

[P.T.O.]

3. Produce the conditions necessary for cultivation of wheat. Give an account of distribution and production of wheat in South America.

3+4.5=7.5

4. Describe the Road Network of North America.

7.5

SECTION—C

1. Divide Europe on the basis of relief

2. Types of Cotton in North America

3. Major types of Coal

4. Livestock Farming

5. Write names of any three Rivers of North America.

5×3=15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 7½ ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਧਰਾਤਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।

7.5

ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

7.5

ਯੂਰਪ ਦੇ ਲੋਹਾ ਅਤੇ ਇਸਪਾਤ ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

7.5

ਘਣਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼/ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਰਹੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

7.5

ਭਾਗ—ਅ

1. ਯੂਰਪ ਦੇ ਆਟੋਮੋਬਾਇਲ ਉਦਯੋਗ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 7.5
2. ਕੱਚੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ? ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਕੱਚੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 7.5
3. ਕਣਕ ਦੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਣਕ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ। $3+4.5=7.5$
4. ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੜਕ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਜਾਲ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ। 7.5

ਭਾਗ—ਬ

1. ਧਰਾਤਲ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਪਰ ਯੂਰਪ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ?
2. ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕਪਾਹ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।
3. ਕੋਲੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ।
4. ਪਸ਼ੂ ਧਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
5. ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ। $5 \times 3 = 15$

No.

Total No. of Pages : 3

PC 12833-NH

C-2111

MUSIC VOCAL—A

Semester—V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 38

Instructions:— The candidates are required to attempt *two* questions each from Sections A and B. Section C will be compulsory.

SECTION—A

Describe the historical development of Indian Music from 18th Century to 1947.

Write a detailed note on Thumri Gayan Shailie.

Write the Merits and Demerits of Indian Notation System.

Life sketch of Pandit Dalip Chander Vedi and his contribution towards Indian Music. 2×6=12

SECTION—B

Define the following musical terms :

(a) Chowki

(b) Paudi.

Write down the notation of Raag Miyan ki Todi's Bandish.

Description of Teevra Taal, along with single and double Layakari. 2×6=12

Write down complete description of Raag Maru Bihag.

SECTION—C

9.

Write brief answer :

- (i) Definition of Dhuni.
- (ii) Who invented Tappa Gayan Shailie ?
- (iii) When was Pandit Krishan Rao Shankar Pandit born ?
- (iv) Write down the name of two female classical vocalists of Indian Music.
- (v) Aroh, Avroh of Raag Bihag.
- (vi) How many matras are there in Jhumra Taal ?
- (vii) How many Komal Swaras are there in a Saptak ? $7 \times 2 = 14$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਭਾਗ ਏ ਸਾਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਭਾਗ—ਓ

18ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ 1947 ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਠਮਰੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਭਾਰਤੀ ਸਵਰਲਿਪੀ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਗੁਣ ਦੋਸ਼ ਲਿਖੋ।

ਪੰਡਿਤ ਦਲੀਪ ਚੰਦਰ ਬੇਦੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਲਿਖੋ। $2 \times 6 = 12$

ਭਾਗ—ਅ

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

(ੳ) ਚੌਂਕੀ

(ਅ) ਪਉੜੀ।

ਰਾਗ ਮਿਆਂ ਕੀ ਤੋੜੀ ਦੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਦੀ ਸਵਰਲਿਪੀ ਲਿਖੋ।

ਤੀਵਰਾ ਤਾਲ ਦਾ ਵਰਨਣ, ਇੱਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁੱਗਣ ਲੈਅਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਲਿਖੋ।

ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਬਿਹਾਗ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

$$2 \times 6 = 12$$

ਭਾਗ—ੳ

ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

- (i) ਧੁਨੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
- (ii) ਟੱਪਾ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
- (iii) ਪੰਡਿਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਾਓ ਸ਼ੰਕਰ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
- (iv) ਦੋ ਇਸਤਰੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- (v) ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ ਦੇ ਅਰੋਹ, ਅਵਰੋਹ ਲਿਖੋ।
- (vi) ਝੂਮਰਾ ਤਾਲ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ ?
- (vii) ਸਪਤਕ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਕੌਮਲ ਸਵਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

$$7 \times 2 = 14$$

C-2111

ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਜ਼ਮੀ (ਮੁੱਢਲਾ ਗਿਆਨ)

Semester-V

Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖੋ :

- (ੳ) ਦੇਸ਼ ਤੇ ਲੋਕ
- (ਅ) ਜੁੜਦਾ ਫੈਲਦਾ ਪੰਜਾਬ
- (ੲ) ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ
- (ਸ) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ
- (ਹ) ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਨੀਤ ਗਥਾਵਾਂ।

8×2=16

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲੇਖ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰੋ :

- (ੳ) ਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ
- (ਅ) ਮੋਬਾਈਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ
- (ੲ) ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਫੈਸ਼ਨ।

9

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਸ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੱਸ ਕੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋ :
ਉਸਤਾਦੀ ਕਰਨੀ, ਉੱਲੂ ਬੋਲਣੇ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਖਾਉਣੀਆਂ, ਅੱਖ ਲੱਗਣੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣਾ,
ਵਿਸ ਘੋਲਣਾ, ਈਦ ਦਾ ਚੰਨ ਹੋਣਾ, ਸਿਰੋਂ ਨੰਗਾ ਹੋਣਾ, ਸਿਰ ਖੁਰਕਣ ਦੀ ਵਿਹਲ ਨਾ ਹੋਣੀ,
ਕੰਨ ਭਰਨੇ, ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨੇ, ਗਲ ਪਿਆ ਢੋਲ ਵਜਾਉਣਾ, ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕਰਨੇ, ਦੰਦ ਪੀਹਣੇ,
ਹੱਥ ਪੀਲੇ ਕਰਨੇ।

10×2=20

[P.T.O.

- ਨੇ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਦੇ ਸੰਖਿਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
- (1) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਬਰਾਦਰ ਦੇ ਸਰਹੰਦ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ?
 - (2) ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ?
 - (3) ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
 - (4) ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ?
 - (5) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ?
 - (6) ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਿਆਨ ਕਰੋ।
 - (7) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
 - (8) 'ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਠਗਿਣਤ ਪੰਜਾਬ ਹਨ।' ਇਸ ਕਥਨ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
 - (9) ਸੋਹਣੀ-ਮਹੀਵਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਅੰਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ?
 - (10) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ?
 - (11) ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ?
 - (12) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ ਲਿਖੋ।
 - (13) ਸੁਭਾਅ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ?
 - (14) ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਥੋਂ ਹੋਇਆ ?
 - (15) 'ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਭਾਗ ਤੀਜਾ' ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਕੌਣ ਹੈ ? $15 \times 2 = 30$

PC 12821-NH

C-2111
ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਜ਼ਮੀ
Semester-V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

ਨੋਟ:— ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

ਕੋਈ ਇੱਕ ਸੁਆਲ ਕਰੋ :

- (ੳ) ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ ਨਾਵਲ ਦਾ ਸਾਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।
(ਅ) ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ ਨਾਵਲ ਦੀਆਂ ਕਲਾਤਮਕ ਜੁਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

12

ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਪਾਤਰ ਚਿਤਰਨ ਕਰੋ :

- (ੳ) ਭਾਨੋ
(ਅ) ਸਰਵਣ।

8

ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ 500 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਲਿਖੋ :

- (ੳ) ਲੋਕ ਮੇਲਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ
(ਅ) ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ
(ੲ) ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

9

ਕੋਈ ਇੱਕ ਸੁਆਲ ਕਰੋ :

- (ੳ) ਨਾਂਵ ਵਾਕੰਸ਼ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
(ਅ) ਕਿਰਿਆ ਵਾਕੰਸ਼ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

12

5. ਨਿਮਨ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ :

(ੳ) ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

(ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੱਸੋ)

(ਅ) ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਤੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

(ਨਾਂਵ ਵਾਕੰਸ਼ ਪਛਾਣੋ)

(ੲ) ਮਾਂ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਬਣਾਇਆ।

(ਕਰਮ ਨਾਂਵ ਵਾਕੰਸ਼ ਪਛਾਣੋ)

(ਸ) ਕੁੱਤਾ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਭੌਂਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(ਕਿਰਿਆ ਵਾਕੰਸ਼ ਪਛਾਣੋ)

4

ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ :

(ੳ) ਭਾਨੋ ਦਾ ਪੇਕਾ ਪਿੰਡ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

(ਅ) ਸਰਵਣ ਕੌਣ ਹੈ ?

(ੲ) ਨਰੈਣ ਨੂੰ ਭਾਨੋ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ?

(ਸ) ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਭਾਨੋ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ?

(ਹ) ਭਾਨੋ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਨਰੈਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਉਂ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(ਕ) ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(ਖ) ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨਾਵਲ ਉੱਪਰ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦਾ ਅਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ।

(ਗ) ਵਾਕੰਸ਼ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

(ਘ) ਕਾਰਜ ਦ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਾਂਵ ਵਾਕੰਸ਼ ਦੀਆਂ ਪਛਾਣ ਵਿਧੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ?

(ਙ) ਨਾਂਵ ਵਾਕੰਸ਼ ਦੇ ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਕਿਹੜੇ ਹਨ ?

(ਚ) ਸੰਚਾਲਕ ਕਿਰਿਆ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਲਿਖੋ।

(ਛ) ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਜ ਹੈ ?

(ਜ) ਕਾਲਕੀ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(ਝ) ਨਾਂਵ ਵਾਕੰਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ?

(ਞ) ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਪਛਾਣ ਵਿਧੀ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵਾਕ ਲਿਖੋ। $15 \times 2 = 30$

C-2111

DISCRETE MATHEMATICS—I

Paper—II

Semester—V

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 40

- Note :— (1) Attempt *five* questions in all by selecting *two* questions each from Sections A and B.
- (2) Section C is compulsory.

SECTION—A

1. (a) Find the number of integers between 1 and 10000 inclusive of those that are not divisible by 4, 5 or 6. 3
- (b) Give a type-2 grammar generating the language L consisting of strings of 0s and 1s with more 0s than 1s. 3
2. (a) Show that if $n + 1$ distinct integers are chosen from the set $1, 2, \dots, 3n$, then there are always two which differ by at most 2. 3
- (b) In how many ways can two squares be selected from an 8×8 chess board so that they are not in the same row or the same column ? 3

Let (P, \leq) be a partially ordered set. Suppose the length of the longest chain in P is n . Then the elements in P can be partitioned into n disjoint antichains. 6

4. (a) Construct a grammar for the language $L = \{x : x \in \{a, b\}^*, \text{the number of } a\text{'s in } x \text{ is a multiple of } 3\}$. 3
- (b) Let A be a set with 10 distinct elements. How many different binary relations on A are there? How many of them are reflexive? How many of them are symmetric? How many of them are total ordering relations? 3

SECTION—B

5. (a) Show that a linear planar graph has a vertex of degree 5 or less. 3
- (b) Prove that a graph of order n with at least $\frac{(n-1)(n-2)}{2} + 1$ edges must be connected. Give an example of a disconnected graph of order n with one fewer edge. 3
6. (a) A multigraph is bipartite if and only if each of its cycles has even length. 3
- (b) Prove that in a binary tree of height h , there are at most 2^{h-1} leaf nodes. 3
7. Write a regular grammar to describe the strings of 0s and 1s that consist of a positive number of 0s surrounded by single 1s. For example, 100001 is one such string. Draw a transition diagram for a finite-state machine that recognizes strings in this language. 6
8. (a) A cut-set and any spanning tree must have at least one edge in common. 3
- (b) State and prove Euler theorem. 3

SECTION—C

- (a) Construct a grammar for the language $L = \{aaaa, aabb, bbaa, bbbb\}$.
- (b) Is the cartesian product of two lattices always a lattice? Prove your claim.
- (c) How many permutations of the letters M, A, T, H, I, S, F, U, N are there such that none of the words MATH, IS and FUN occur as consecutive letters?
- (d) A bag contains 100 apples, 100 bananas, 100 oranges and 100 pears. If I pick one piece of fruit out of the bag every minute, how long will it be before I am assured of having picked at least a dozen pieces of fruit of the same kind?
- (e) Prove that any two connected graphs of order n with degree sequence $(2, 2, \dots, 2)$ are isomorphic.
- (f) Draw a complete bipartite graph on two and five vertices.
- (g) A tree has $2n$ vertices of degree 1, $3n$ vertices of degree 2 and n vertices of degree 3. Determine the number of vertices and edges in the tree.
- (h) Show that a regular binary tree has an odd number of vertices.

$$8 \times 2 = 16$$

C/2111

MATHEMATICAL METHODS-I

Option-(i)

Semester-V

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 40

Note : The candidates are required to attempt **two** questions each from Sections A and B carrying 6 marks each and the entire Section C consisting of 8 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION—A

1. Find the Fourier series to represent $x - x^2$ from $x = -\pi$ to $x = \pi$. Hence show that : 6

$$\frac{1}{1^2} - \frac{1}{2^2} + \frac{1}{3^2} - \frac{1}{4^2} + \dots = \frac{\pi^2}{12}.$$

2. Expand in a series of sines and cosines of multiple of x , the function given by :

6

$$f(x) = \begin{cases} x - \pi, & \text{when } -\pi < x < 0 \\ \pi - x, & \text{when } 0 < x < \pi. \end{cases}$$

What is the sum of the series for $x = \pm\pi$ and $x = 0$?

3. Expand $f(x) = e^{-x}$ as Fourier series in interval $-l < x < l$.

6

4. If $f(x) = \begin{cases} x, & \text{when } 0 < x < \pi/2 \\ \pi - x, & \text{when } \pi/2 < x < \pi \end{cases}$, show that : 6

$$(a) \quad f(x) = \frac{4}{\pi} \left[\sin x - \frac{\sin 3x}{3^2} + \frac{\sin 3x}{3^2} + \dots \right].$$

$$(b) \quad f(x) = \frac{\pi}{4} - \frac{2}{\pi} \left[\cos 2x - \frac{\cos 6x}{3^2} + \frac{\cos 10x}{5^2} + \dots \right].$$

SECTION—B

5. State and prove Existence theorem of Laplace transform.

6

6. (a) Find the Laplace transform of $\cos \sqrt{t}$.
(b) State and prove second shifting theorem. 6

7. (a) Evaluate : $L^{-1} \left(\frac{s^2 + s - 2}{s(s+3)(s-2)} \right)$.

- (b) Find the inverse Laplace transform of $\frac{2}{s^5 + 4s^3}$. 6

8. State and prove Heaviside's expansion formula.
Using Heaviside's expansion formula, find : 6

$$L^{-1} \left(\frac{6s^2 + 22s + 18}{s^3 + 6s^2 + 11s + 6} \right)$$

SECTION—C

9. Answer the following in brief : $8 \times 2 = 16$

(i) Define the Fourier series.

(ii) If m and n are the integers, then evaluate

$$\int_a^{a+2\pi} \sin nx \, dx.$$

(iii) For a periodic function of period 2π , prove that $\int_a^b f(x) dx = \int_a^{b+2\pi} f(x) dx$.

(iv) State Riemann-Lebesgue theorem.

(v) Define the Beta function.

(vi) Prove that for $t \geq 0$, $L(1) = \frac{1}{s}$.

(vii) State Change of scale property.

(viii) Prove $\int_0^{\infty} \frac{\sin t}{t} dt = \frac{\pi}{2}$.

C/2111

NUMBER THEORY—I, Opt. (i)

Semester—V

Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 40

(1) Attempt *five* questions in all by selecting *two* questions each from Sections A and B.

(2) Section C is compulsory.

SECTION—A

- (a) State and prove the Euclidean Algorithm. 3
- (b) Prove that there are infinitely many pairs of integers x, y satisfying $x + y = 100$ and $(x, y) = 5$. 3
- (a) State and prove Wilson's theorem. 3
- (b) Let q be a prime factor of $a^2 + b^2$. If $q \equiv 3 \pmod{4}$, then $q \mid a$ and $q \mid b$. 3
- (a) Let p be a prime. Then $x^2 \equiv -1 \pmod{p}$ has solutions if and only if $p = 2$ or $p \equiv 1 \pmod{4}$. 3
- (b) Find all integers that satisfy simultaneously $x \equiv 1 \pmod{4}$, $x \equiv 0 \pmod{3}$ and $x \equiv 5 \pmod{7}$. 3
- (a) State and prove Euler-Fermat theorem. 3
- (b) Show that if p is an odd prime then the number of solutions (ordered pairs) of the congruences $x^2 - y^2 \equiv a \pmod{p}$ is $p - 1$ unless $a \equiv 0 \pmod{p}$. 3

SECTION—B

If p is a prime, then there exist $\phi(\phi(p^2))$ primitive roots mod p^2 . 6

State and prove Gaussian reciprocity law. 6

(a) State and prove Mobius Inversion Formula. 3

(b) If n is any integer, prove that :

$$\sum_{d|n} \mu(d)\phi(d) = 0$$

3

(a) If p and q be primes and $q^\alpha | (p-1)$, where $\alpha \geq 1$. Then there are precisely $q^\alpha - q^{\alpha-1}$ residue classes $a \pmod{p}$ of order q^α . 3

(b) Suppose that p is an odd prime. Let n denote the least positive quadratic non-residue modulo p . Then $n < 1 + \sqrt{p}$. 3

SECTION—C

(a) Find all solutions of the congruence $589x \equiv 209 \pmod{817}$.

(b) Find integers x and y to satisfy $1819x + 3587y = g$, where g is greatest common divisor of 1819 and 3587.

(c) For what values of n is $\phi(n)$ odd ?

(d) Prove that $n^4 + 4$ is composite for all $n > 1$.

(e) Evaluate $\sum_{j=1}^{\infty} \mu(j!)$.

(f) Determine whether $x^2 \equiv 73 \pmod{173}$ is solvable or not.

(g) Given that 3 is a primitive root of 43, find all positive integers less than 43 having order 21 modulo 43.

(h) Show that $n^{12} - a^{12}$ is divisible by 91 if n and a are prime to 91.

8×2=16

Roll No.

Total No. of Pages : 4

PC 12841-NH

C-2111
PHYSICAL EDUCATION-A
Semester- V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note:- Attempt *five* questions in all, selecting at least *one* question from each unit. Question No. 1 is compulsory. All questions carry equal marks.

(Compulsory Question)

Explain the following in brief :

- (i) What do you mean by the word, 'Recreation' ?
- (ii) Name the different kinds of tournament.
- (iii) What are elements affecting the camp planning ?
- (iv) Write the types of a good posture.
- (v) What is the function of publicity committee of athletic meet ?
- (vi) Pulse rate.
- (vii) Cardiac cycle.
- (viii) What can be the cause of a bad Posture ?
- (ix) Scoliosis.
- (x) Name the components of blood and give their functions.

10×2=20

UNIT—I

2. Write down the types of 'Recreation'. Briefly describe the classification of Recreation activities.

3. What do you mean by the term 'Camp' ? Give explanation of aim, objectives and uses. 10×1=10

UNIT—II

4. What do you understand about the history of principal Education in modern India ? Discuss it.

5. Define the Posture. Write about the cause and prevention measures of bad posture. 10×1=10

UNIT—III

6. Describe the functions of respiratory system and give the details of lungs.

7. Describe the importance and kinds of Blood group. 10×1=10

UNIT—IV

8. Describe the main sports events held in India.

9. Write the history of Badminton. Draw the layout of Badminton. 10×1=10

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਦੇ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਯੂਨਿਟ I, II, III ਅਤੇ IV ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

ਨਿਮਨ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

- (i) 'ਮਨੋਰੰਜਨ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (ii) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- (iii) ਕੈਂਪ ਪਲਾਨਿੰਗ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਤੱਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ?
- (iv) ਚੰਗੇ ਆਸਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੱਸੋ।
- (v) ਐਥਲੈਟਿਕ ਮੀਟ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਜ ਹੈ ?
- (vi) ਨਬਜ਼ ਦਰ।
- (vii) ਕਾਰਡੀਅਕ ਸਾਈਕਲ।
- (viii) ਭੈੜੇ ਆਸਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
- (ix) ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦਾ ਵਿੰਗ
- (x) ਖੂਨ ਦੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੱਸੋ। $10 \times 2 = 20$

ਯੂਨਿਟ—I

ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। ਮਨੋਰੰਜਨ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

'ਕੈਂਪ' ਪਦ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। $10 \times 1 = 10$

ਯੂਨਿਟ—II

ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਆਸਣ (posture) ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਬੁਰੇ ਆਸਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਉਪਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। $10 \times 1 = 10$

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਸੁਆਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।
7. ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

10×1=10

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਪੋਰਟਸ ਈਵੈਂਟਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
9. ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖੋ। ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦਾ ਖਾਕਾ ਉਲੀਕੋ।

10×1=10

Roll No.

Total Pages : 4

12844/N

N-3/2111

EXPERIENTIAL LEARNING-III

Semester-V

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt one question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Discuss issues and concerns related to experimental learning. 5,5

[P. T. O.]

2. Explore the relationship between Experimental learning and Community engagement. 10

SECTION—B

3. Explain Pedagogical practices with the help of suitable examples. 10
4. How can we sensitize students towards Global warming and value Crisis. 5,5

SECTION—C

5. Write notes on the following : 5×3=15
- (i) Objectives of experimental learning.
 - (ii) Work education.
 - (iii) Role of teachers for Community engagement.
 - (iv) Reflections of Educational for life in curriculum.
 - (v) Food and Energy Crisis.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ ਸਿਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 5,5
2. ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

3. ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਿਕੀ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
4. ਅਸੀਂ ਵਿਦਿਅਰਥੀਆ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵੀ ਤਪਸ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਸੰਕਟ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? 5,5

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : 5×3=15

(i) ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਿਕ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।

(ii) ਵਕਰ ਸਿਖਿਆ।

(iii) ਸਮੁਦਾਇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।

(iv) ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ

(v) ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਸੰਕਟ।